

เพลงลิเกลาฮู : ภาษาสื่ออัตลักษณ์ถิ่นใต้ผ่านบทเพลง
Li-ke Lahoo Song : The Southern Identity communication through songs

ศิรินทร์ แสงเพชร นาเรือง, สุรศักดิ์ เพชรคงทอง
Sikharin Saengpetch Nareang, Surasak Petkongtong
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Science
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: Si-jangy@hotmail.com

Received 17/07/2023 | Revised 26/07/2023 | Accepted 27/07/2023

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

เพลงพื้นบ้านเป็นสื่อกลางในการแสดงออกให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ได้รับ การสืบทอดต่อกันมา ซึ่งเพลงพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว หากกล่าวถึง “เพลงลิเกลาฮู” วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ที่นอกจากจะสื่อสารวัฒนธรรม รวมถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้แสดงผ่านท่วงทำนองแล้ว ยังมีภาษาเป็นสื่อกลางใน การถ่ายทอดวัฒนธรรม ความรู้สึกนึกคิด ผ่านเนื้อเพลงที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เช่น เพลงบูชาครู และเพลงลา นอกจากนั้นยังมีเนื้อเพลงที่แต่งขึ้นใหม่เพื่อเล่าเรื่องราว และเหตุการณ์ของท้องถิ่นในช่วงเวลาต่างๆ อันแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ถิ่นใต้ผ่านบทเพลงลาฮู ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้าน นำไปสู่การต่อยอดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชุมชนได้ในอนาคต

คำสำคัญ: ภาษา; ถิ่นใต้; เพลงลิเกลาฮู

Abstract

Folk songs are a medium to express local identity that has been passed down through generations. The folk songs of each locality have their own unique characteristics. If talking about "Li-ke Lahoo Song", the folk performance culture of the lower southern provinces that in addition to communicating culture including the feelings of the performer through the melody language is also a medium for transmitting culture wills through lyrics that have been passed down from ancestors, such as Pleng Bhucha Kru and Pleng La, there are also newly composed lyrics to tell stories and local events at various times which shows southern identity through “Li-ke Lahoo Song” This is to be a guideline for

conservation and promote folk performance culture leading to the extension of the community tourism industry in the future

Keywords: language; southern region; Li-ke Lahoo song

บทนำ

เพลงพื้นบ้านเป็นมรดกทางวรรณกรรม ที่แสดงให้เห็นถึงศิลปะทางด้านภาษาได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการแต่งเนื้อร้องด้วยถ้อยคำภาษาที่เรียบง่าย นอกจากเพลงพื้นบ้านจะให้ความเพลิดเพลินแล้วยังสะท้อนความรู้สึกรักคิด เหตุการณ์ต่างๆ ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอีกด้วย

เพลงลิเกลาฮู เพลงพื้นบ้านของจังหวัดภาคใต้ตอนล่างที่หลายๆ คนอาจไม่คุ้นหู เพราะหากไม่ใช่คนในพื้นที่ อาจหาชมหรือหาฟังได้ยาก แต่หากมีโอกาสได้ชมการแสดง รวมถึงได้ฟังเนื้อเพลงอย่างพิถีพิถันแล้ว จะเห็นถึงการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความเป็นอัตลักษณ์ของถิ่นใต้ได้อย่างน่าชื่นชม และน่าเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสการแสดงลิเกลาฮูท่ามกลางบรรยากาศท้องถิ่น

เนื้อเรื่อง

“เพลง” ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกในรูปแบบของภาษาผ่านเนื้อเพลง ผสมผสานกับท่วงทำนอง บุญยงค์ เกศเทศ (2536 : 68) กล่าวว่า เพลง มีบทบาทที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม อีกทั้งยังทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม ให้ข้อคิดและยังช่วยยกระดับจิตใจของผู้ฟังให้สูงขึ้น ดังนั้น เพลง จึงมีรูปแบบการเรียงร้อยถ้อยคำผสมกับจังหวะ ทำนอง และดนตรีที่ทำให้เกิดความไพเราะ สามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์บทเพลงไปยังผู้ฟังได้อย่างลึกซึ้ง

อาจกล่าวได้ว่า ภาษาในบทเพลงเป็นการสื่อสารที่มนุษย์ใช้ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกในแง่มุมต่างๆ ภาษาจึงเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือ หรือกระจกสะท้อนความรู้สึกนึกคิดภายในของมนุษย์ออกมาสู่ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดเหตุการณ์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม หรือแม้แต่ความรู้สึกและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง อีกทั้งสามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ของคนในท้องถิ่นได้อีกด้วย

อัตลักษณ์คนในท้องถิ่น เป็นลักษณะเฉพาะตัวของคนแต่ละภูมิภาคของประเทศ คำว่า “อัตลักษณ์” ประกอบด้วยคำว่า “อัต” (อัต-ตะ) ซึ่งหมายถึง ตน หรือ ตัวเอง กับ “ลักษณ์” ซึ่งหมายถึง สมบัติเฉพาะตัว คำว่า อัตลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า identity หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ เช่น...สังคมแต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง... (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2550 : ออนไลน์)

หากกล่าวถึง “ลิเกลาฮู” หรือ ลาฮูร่ามะนา วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ซึ่ง ลาฮู เป็นภาษามลายู แปลว่า เพลง หรือทำนองสวดสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า ลิเกลาฮูเป็นการขับร้องประกอบทำทางเล็กน้อย ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น เดิมผู้เล่นเป็นชายล้วน ปัจจุบันมีผู้หญิงเข้าร่วมแสดงด้วย มีร่ามะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ไวโอลิน เป็นเครื่องดนตรีประกอบ ลักษณะการร้องเพลง มีสองลักษณะ คือ พ่อเพลงแม่เพลงร้องเดี่ยว และการร้องโต้ตอบกันของชายหญิง ลิเกลาฮูแสดงได้ ทั้งงานมงคล งานอวมงคล และงานที่เจ้าภาพมีความประสงค์จะให้แสดง (ประสพธิ์ สงนวล อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2544 : 3)

เนื้อเพลงในเพลงลิเกลาฮู มักถ่ายทอดแบบปากต่อปาก อาจกล่าวได้ว่า เป็นร้อยกรองมุขปาฐะ ซึ่งสุกัญญา สุจนายา (2543 : 5-6) ได้แบ่งรูปแบบร้อยกรองมุขปาฐะตามรูปแบบสากลเป็น 3 ประเภท ได้แก่

มหากาพย์ (epic) เพลงพื้นบ้าน (folk song) และคำคล้องจอง (rhymes) นอกจากนั้น สุกัญญา สุจนายา (2543 : 3) ยังกล่าวอีกว่า เพลงพื้นบ้านเป็นงานวรรณกรรมมุขปาฐะ (oral literature) ซึ่งรวมบทร่ายกรองและดนตรีเข้าด้วยกัน สืบทอดกันมาปากต่อปาก และมีลักษณะเด่นอยู่ที่ความเรียบง่ายของถ้อยคำ การร้องและการแสดงออก ร้อยกรองมุขปาฐะการรรจนาถ้อยคำเพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึกและความคิดเป็นคุณสมบัติสำคัญของมนุษย์ ในกลุ่มชาวบ้านถ้อยคำที่รจนาขึ้นนั้นนิยมนำเสนอออกมาในรูปของการถ่ายทอดปากเปล่ามากกว่าในรูปของภาษาเขียน การถ่ายทอดปากเปล่านี้นี้ ถ้ามีการจัดวางจังหวะของคำจังหวะของเสียงก็จะก่อให้เกิดรูปแบบของร้อยกรองง่าย ๆ ขึ้น เรียกว่า ร้อยกรองมุขปาฐะ (oral poetry)

การแต่งเพลงนั้นมีจุดเริ่มต้นได้หลายวิธี เช่น แต่งทำนองก่อน แต่งคำร้องก่อน หรือแต่งไปพร้อมๆ กัน นักประพันธ์เพลงที่ดีนั้นควรมีการวางเค้าโครงของบทเพลงก่อน เพื่อให้บทเพลงมีความสมบูรณ์ การแต่งคำร้องให้ไพเราะจำเป็นต้องมีความรู้และความสามารถทางด้านภาษาไทยมากพอสมควร นอกจากนี้ยังต้องอาศัยพรสวรรค์ในการแต่งกลอน โคลง ฉันท์ กาพย์ ร่าย

การแต่งเพลงนั้นมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน แต่โดยสรุปแล้วมีวิธีแต่งเพลงอย่างง่ายดังนี้

1. แต่งทำนองก่อน แล้วค่อยแต่งเนื้อร้องขึ้นทีหลัง การแต่งเพลงด้วยวิธีนี้ จะได้บทเพลงที่ไพเราะรื่นหู ทั้งทำนองและเนื้อร้อง

2. แต่งเนื้อร้องขึ้นก่อน แล้วค่อยแต่งทำนองขึ้นทีหลัง

3. แต่งทำนองและเนื้อร้องไปพร้อม ๆ กัน (ปิยะพันธ์ แสนทวีสุข, 2546 : หน้า 99-100)

การแต่งเพลงสำหรับเพลงลูกกลอนนั้น มีวิธีการแต่งผสมผสาน ไม่ได้มีลักษณะตายตัว บ้างแต่งทำนองก่อน แล้วค่อยแต่งเนื้อร้องขึ้นทีหลัง หรือแต่งเนื้อร้องขึ้นก่อน แล้วค่อยแต่งทำนองขึ้นทีหลัง บางส่วนก็แต่งทำนองและเนื้อร้องไปพร้อม ๆ กัน ส่วนลักษณะเนื้อเพลงในเพลงลูกกลอนนั้น มีอยู่ 2 ลักษณะคือ เนื้อเพลงที่ได้รับการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมา เช่น เพลงบูชาครู และเพลงลา ผู้แสดงไม่ได้มีการแต่งเนื้อเพลงขึ้นมาใหม่ยังคงเนื้อเพลงดั้งเดิม และอีกลักษณะหนึ่ง คือ ผู้แสดงแต่งเนื้อเพลงขึ้นใหม่เพื่อถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์ ความรู้สึกในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ต้องการเล่าเรื่องราวและความรู้สึกที่กำลังจะเข้ารับราชการทหาร ต้องจากครอบครัวและคนรัก ดังที่ปรากฏในเพลง หอมเอ๋ยหอมหวาน

...พี่เป็นทหารเกณฑ์พลัดสอง	ลาพี่ลาน้องพี่ก็ต้องจากไกล
หันหน้ามาส่งกันอีกที	นะเมียทหารคนดียวทำให้พี่เศร้าใจ
พี่ได้เป็นทหาร	เพราะว่าชาติต้องการเขาเรียกทหารเข้าไป
ทั้งทิศเหนือทิศใต้	มีผู้ก่อกรรมมากมายที่ชายแดนของไทย...

(สุชาติ สุริยัญญ์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)

หรือเนื้อเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ เพื่อประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในท้องถิ่น เช่น เพลงโรคเอดส์

...เอดส์คือเชื้อไวรัส	ตามประวัติชื่อเสียงโด่งดัง
เมืองไทยในสมัยนี้	มีมายี่สิบปีเราไม่ต้องคิดระวัง
คนที่เป็เอดส์	สมเพชเจ็บป่วยเรื้อรัง
รักษาก็เพียงทุเลา	คงไม่ช้าต้องเฝ้าหรือไม่ก็เอาละไปฝัง
เอดส์ใครใครก็กลัว	หลงลืมตัวบอกไม่ฟัง
ค้นหาปิดตาปิดหู	อย่าคิดหวังขึ้นครูไม่ว่าประตูหน้าหลัง...

(สุชาติ สุริยัญญ์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก) เป็นต้น

เพลงลิเกลาฮู มีลักษณะของเนื้อเพลงที่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ถิ่นใต้ได้อย่างชัดเจน โดยสรุปอัตลักษณ์ชาวใต้ที่พบในเพลงลิเกลาฮูได้ดังนี้

1. ภาษาถิ่น เนื้อเพลงในส่วนที่ได้รับสืบทอดต่อกันมา ได้แก่ เพลงบูชาครู และเพลงลา นั้น ปรากฏชัดในการใช้ภาษาถิ่นในการแต่งเนื้อเพลง ร่วมกับการร้องด้วยสำเนียงท้องถิ่น และในส่วนเนื้อเพลงที่มีการแต่งขึ้นมาใหม่ ก็ยังคงสอดแทรกภาษาถิ่นไว้อย่างชัดเจนในทุกเพลง ตัวอย่างเช่น เพลงบูชาครู

คืนนี้ฉันถึงเข้ามาพึ่งพี่น้อง	สิ่งไหนไม่ต้องพี่น้องช่วยแซมใส่
สิบนิ้วทั้งสองฉันประคองยกไหว	บรรดาหญิงชายฉันยกมือไหวไป
ฉันเข้ามาพึ่งเปรียบเหมือนหนึ่งร่มโพ	ได้ปิดบังสกุณเหมือนร่มโพโตใหญ่
ไหวเสดคุณครูท่านผู้สั่งสอน	ได้แนะนำคำกลอนในเรื่องกลอนเพลงไทย
ยกมือขึ้นไหว <u>ท่านผู้เจ้าการ</u>	ที่แก่ได้คิดอ่านงานขึ้นมาใหม่
ไหวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นี้ที่เขานับถือ	ที่เขาได้เลื่องลือกันมาแต่ไร
ไหวเจ้าที่ในบ้านที่ลูกหลานร้องขอ	ให้มาช่วยห่มห่อพ่อมาเลี้ยงกามัย
ไหวศักดิ์สิทธิ์ศักดิ์ชนอยู่บนเวหา	มาช่วยพิทักษ์รักษาลูกยาต่อไป
ผิดทีครึ่งพี่น้องพ้ออย่าถือ	ฉันเข้ามาหาหรือพี่น้องอย่าถือใจ
ตัวฉันเป็นศิษย์เพียงผิดไปบ้าง	ญาติพี่น้องที่นั่งฉันขอคำอภัย
ฉันขอหยุดบทของดไว่ก่อน	<u>คอยถ้า</u> ฟังคำกลอนในตอนคนต่อไป

(สุชาติ สุธัญญ์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)
จากเนื้อเพลงบูชาครู ปรากฏภาษาถิ่นใต้ เช่น คำว่า “ท่านผู้เจ้าการ” หมายถึง เจ้าของงาน “คอยถ้า” หมายถึง รอคอย เป็นต้น

ตัวอย่าง เพลง ห้าเก้าสอง ซึ่งเป็นเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ แต่ก็ยังคงมีการใช้ภาษาถิ่นในการแต่งเนื้อเพลงเช่นกัน

...ทุกคืนวันนอนฝันละเมอ	เพราะเบอร์เป็นผี
ฝันเห็นห้าเก้าสอง	เพื่อนขอแทงลงจะได้คล้องสักที่
แล้วจึงไปบอกกับเพื่อน	ว่า <u>แรกคืน</u> ฝันดี
ฝันเห็นเป็นตัวเข้า	มันน่าถูกแค้นในนามวงดนตรี
เพื่อนเห็นพ้องลงซื้อด้วย	เพราะอยากกรวยอยากมี
ครั้งนี้ <u>นายมือ</u> ต้องตาย	ไม่ว่าใครได้ให้มันต้องขายโรงสี
ไปถอนขอต่างฝ่ายข้างนางเมีย	เมียไว้ซื้อ <u>ดีป्ली</u>
เอามาตำมึงอย่าซื้อเสีย	สงสารนางเมียเบี้ยยังเท่านั้น

(สุชาติ สุธัญญ์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)
จากเนื้อเพลงห้าเก้าสอง ปรากฏภาษาถิ่นใต้ เช่น คำว่า “แรกคืน” หมายถึง เมื่อคืน “นายมือ” หมายถึง เจ้ามือ “ดีป्ली” หมายถึง พริก เป็นต้น

จากตัวอย่างเนื้อเพลงลิเกลาฮูข้างต้น สืบให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านภาษาถิ่นใต้ ที่คนพื้นถิ่นนั้นมีความภาคภูมิใจ รัก และหวงแหนภาษาถิ่นของตนเป็นอย่างยิ่ง

2. วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อเพลงลิเกลาฮูสอดแทรกให้เห็นถึงความภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นใต้ในแทบทุกเพลง ดังปรากฏในเนื้อเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง เพลงชาลามาชาวกรรมสามัญ

...วันนี้มีภูมิปัญญา	เรียกว่าลิเกลาฮู
ชวนพี่ชวนน้องมาดู	เชิดซูลาฮูดีเก้
คนได้คอยคนแลเหลียว	สิ่งเดียวช่วยกันรักษา
ลาฮูของชาวสงขลา	ตั้งหน้าอย่าทำโยเย
จุดประกายได้เพิ่มความรู้	เพราะหนูนั่นมีครุติ
ตั้งใจให้วิชามี	คนดีต้องไม่เกร
จะรักษวัฒนธรรม	ชั้นนำลาฮูตำนาน
เหนื่อยหนักก็ไม่ท้องาน	สืบสานเพื่อไทยทั้งเพ

(สุชาติ สุริยณรงค์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)

จากเนื้อเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งเนื้อเพลงมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมการแสดงลิเกลาฮู ซึ่งเป็นการแสดงเฉพาะถิ่นได้

ตัวอย่าง เพลงนวนนางนวนน้อง

...นวนนางเอยนวนน้อง	เดือนสาวในห้องเดือนน้องในวัง
สงวนสัณนิความผิดสักน้อย	นั่งเฝ้าโลมลอยน้องคอยมาที่หลัง
ผมขอเดือนผู้เป็นเพื่อนสาว	ตื่นขึ้นแต่เช้าให้พาสาวเข้าวัง
ให้ตกแต่งห้องไปตาบช่องหน้าต่าง	ตรงไหนเป็นว่างให้เอาผ้าเข้ามาบัง
พร้อมดักเดือนพวกเพื่อนพี่น้อง	วันนี้ในห้องใครอย่าเข้าไปนั่ง
ฉันทกลัวเล่าเดียวนางสาวอายคน	อย่าเข้าไปปนวันแต่โต๊ะกัง
โต๊ะกังนั่งแต่งลูกผม	ตามที่นิยมมีมาแต่หลัง
สมัยนี้เขามีผมหลอน	ไม่เหมือนแต่ก่อนผมหลอนผิงตั้ง
โต๊ะกังนั่งเอาแป้งทา	พิศดูแลหน้าจกเข้ามาตั้ง
ไวเข้าตำเคี้ยวบ่าวมาเสียก่อน	ไม่ทันยกหลอนย้อนว่าโต๊ะกัง
เครื่องชุดนี้ของไหนดีกว่า	เอามาทรงแลเถิดหนาแม่ร้อยช้าง
จะสมกันไม่ผ้าหลายลองแพร	ให้นั่งพิศแลมาแต่ข้างหลัง
ถ้าไม่เข้าทรงวางลงเปลี่ยนใหม่	แลตาผินไหนแลดีมีหวัง
ที่ดีถมไปให้ใส่แลดู	คือสีชมพูพิศดูสวยจัง
ตามที่กล่าวสาว อย่าว่าชั่ว	ให้เกรงให้กลัวให้ตัวระวัง
สงวนสัณนิคิดถึงเป็นสาว	ถ้าเผลอไปเล่าเคี้ยวบ่าว เขาซัง
เวลาบ่าวอย่าง ปากตู	ตาอย่ามองดูขึ้นจากที่นั่ง
เคี้ยวพวกบ่าวเขาจะกล่าวหา	พอเห็นบ่าวมาแลหน้าแลหลัง
เวลาบาวยื่นมือเข้าไปหา	อย่ามองดูหน้าฉันจะรำสั่ง
ส่วนร่างกายต้องอยู่ให้หนึ่ง	อย่าเอนอย่าอิงไปพิงโต๊ะกัง
ตามที่กล่าวสาวอย่าว่าชั่ว	ให้เกรงให้กลัวให้ตัวระวัง
ถ้าเราดีไม่เป็นไร	ถ้าแม้นพลาดไปผมเสียใจจัง

(สุชาติ สุริยณรงค์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)

จากเนื้อเพลงนวนนางนวนน้อง กล่าวถึงประเพณีการแต่งงาน ซึ่งสื่อให้เห็นได้ว่าชาวลีนใต้ให้ความสำคัญกับประเพณีการแต่งงาน และการวางตัวของฝ่ายเจ้าสาว

ตัวอย่าง เพลงพะยอม

...อย่าพูดให้ยาวโอ้แม่สาวใจดี เลิกพูดสักทีว่าพินิจนี้
การโหมไม่ทำคุณปล้ำแต่กินแต่เหล้า ใจไหนละบ่าวที่สาวสาวมันจะเอา
โอ้อะโอเจ้าพวงมาลัย เจ้าหวังเอาไปยุ่งใจไม่เบา
โชนหนังโนรามาเล่นใกล้บ้าน ขาดความสำราญน้องนั่งเฝ้าบ้านเหมือนกับเสา
พวงเอ๋ยละโอเจ้าพวงมาลี ถ้าได้ไบบ่มันจะเป็นศรีแก่เขา
ดึกว่าไปได้กับพวกผู้ชายสัจจร หวีผมยกลอน แลเที่ยวเดินหอนเดินเห่า
โอแม่ใจดีน้องว่าพี่เหมือนกับหมา ระวังกายอย่าให้หมามันหามเอา
เองเป็นสตรีที่มีค่า เตรียมตัวไว้ถ้าอย่าให้หมามันเหยียบเงา

(สุชาติ สุธียันยงค์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)

จากเนื้อเพลงพะยอม สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวใต้ที่หากมีการจัดงานรื่นเริง มักมีการแสดง โชนหนัง โนรา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการแสดงของถิ่นใต้

ตัวอย่าง เพลงลาฮุมารูสะมิแล

...(ลูกรับ) สลามชาวปัตตานี	น้องพี่ที่มาชมลาฮู
ตั้งใจมาเล่นให้ดู	ลาฮุมารูสะมิแล
วันนี้มีภูมิปัญญา	เรียกว่าลิเกลาฮู
ตำนานดีเกรมีครู	เชิดชูกับคนคลองแงะ
จุดประกายได้เพิ่มความรู้	เพราะหนูนั้นมีครูดี
ทุ่มเทร้องรำดนตรี	น้องพี่ไม่มีเชื่อนแซ
พวกเราคอยคนแลเหลียว	กลมเกลียวใจน่านอมพา
ลาฮูของชาวสงขลา	เมตตาช่วยมาดูแล
ร่วมใจช่วยกันรักษา	ศิลปาครุธานีไทย
เพื่ออวดถึงความยิ่งใหญ่	ชาติไทยศิวิไลซ์แท้แท้

(สุชาติ สุธียันยงค์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)

จากเนื้อเพลงลาฮุมารูสะมิแล แสดงให้เห็นถึงความภูมิใจในวัฒนธรรมการแสดงลิเกลาฮู รู้ลึกถึงคุณค่าที่ควรอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมนี้

ตัวอย่าง เพลงสุรียน

...(ลูกรับ) สุรียนบนท่าทอง	ฟังคำมรื่องเกิดหนาพี่น้องของฉันท
โอ้อ้อเจ้าเอ๋ยเจ้าช่อดอกเตย	อกใจฉันทไม่เสวยแลแม่หนามเตยต้นตาล
ยกมือตะเบะไปทั้งอาเคะอาบัง	ผิดถูกสายังโปรดจงได้ฟังขาน
คุณอย่าตำหนิดำว่าให้เจ็บช้ำ	ผิดตรงไหนแนะนำคุณอย่าทำประจาน
กล่าวนักชกช้ำเดียวท่านที่มาเขาจะเปื้อ	ลำตัดเหนือเหนือเดียวท่านคงเปื้อเพราะนั่งนาน
ผมขอกล่าวเรื่องราวสมัยใหม่	ล้วนแต่งตัววิไลงามประไพเกินกาล
พลาดนิตผิดน้อยโปรดจคงคอยตักเตือน	อย่าทำเลือนเปื้อน ให้เพื่อนเขารำคาญ
ฟังฟังได้เชิญฟังอย่าทำเสียงดังเฮฮา	ถ้าคุณเห็นผิดทำผมขอลากลับบ้าน
ขายนุ่นขยาวสาวนุ่นสเกิร์ต	ดูไหนช่างเลิศงามประเสริฐเกินกาล
แต่งตัวยั่วชายเพื่อมุ่งหมายสาวท	กระโปรงเกิดขาดเกือบเห็นพระบาทของแม่ทรงคราญ

บ้างใส่แขนสั้นแต่งกันมากมาย เพื่อล่อลวงชายให้เห็นบัวบาน
 อย่าว่าชายชั่วผู้หญิงมันชั่วให้ ใครจะกตได้เดี่ยวร้อนถึงใต้บาดาล
 หญิงอิสลามเขาไม่ควรทำกันอย่างนี้ คำสั่งนับี ผิดประเพณีของท่าน
 แต่งให้มิดชิดปิดให้มิดของสงวน ให้ถูกตามกระบวนโอ้แม่หน้าवलเยาวมาลย์
 ควรนุ่งผ้าถุงไม่ควรนุ่งสเกิร์ต ขึ้นรถลมเปิดเดี่ยวชายเห็นเพร็ดกันอยู่นาน
 สาวนุ่งชั้นในหรือใส่ปัตติโค็ต มันไม่เป็นประโยชน์เพราะโทษของมันเกินการ
 ถ้านุ่งผ้าถุงนุ่งกันให้มิดชิด แข่งขาเป็นหิดชายไม่คิดรำคาญ
 สเกิร์ตสั้นเห็นแปลตรงนั้นตรงนี้ เดี่ยวชายไม่รักนารีฉันต้องเอากันอยู่นานตามที่กล่าวมา
 ท่านอย่าหาว่าชั่ว สู้ยอมเสียหัวไม่ยอมเสียบัวบาน
 ยกอุทาหรณ์เป็นกลอนขึ้นมาว่า แม่นผิดพลั้งหลังหน้าผมขอสมาไปทุกท่าน

(สุชาติ สุริยณรงค์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)

จากเพลงสุริยน จะเห็นถึงประเพณีการแต่งกายของหญิงชาวไทย การสอนลูกสาวที่เน้นหนักในเรื่อง
 การครองตน การคบค้าสมาคมกับชายอย่างเข้มงวด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในภาคใต้ผู้หญิงถูกวางกรอบไว้
 เคร่งครัด

จากตัวอย่างเพลงลิเกลาฮู ที่แสดงออกให้เห็นถึงความภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นของชาวไทย ซึ่งถือเป็นเสน่ห์ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามา
 สัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

3. ภูมิประเทศ เนื้อเพลงลิเกลาฮูปรากฏภาพของวิถีชีวิตในถิ่นใต้ที่ผูกพันกับธรรมชาติ เพราะมีภูมิ
 ประเทศติดทะเล นอกจากนั้น คนในพื้นที่มักประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร ทำให้สามารถมองเห็นภาพ
 พื้นที่สวน ไร่ นา โดยเฉพาะสวนยางพารา ที่สามารถเห็นได้ทั่วไปในถิ่นใต้ จากเนื้อเพลงสมิหลา ได้บรรยาย
 ให้เห็นภาพภูมิประเทศถิ่นใต้ ดังนี้

...(ลูกรับ) ริมชายหาดคลื่นมันสาดกระเซ็น เรามานั่งเล่นหน้าแหลมสมิหลา
 ลมมันโชยระบือพัดมา นื่องเปลื้องเสื้อผ้านั่งไถ่ริมฝั่งชล
 บ้านนี้ของเรานี้หนา พวกเราได้พากันมาหย่อนใจ
 ร่วมสุขสนุกกันไป สำราญกระไรเมื่อเราได้มาปน...

(สุชาติ สุริยณรงค์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)

หรือในเพลงห้าเก้าสอง ได้บรรยายให้เห็นภาพภูมิประเทศในถิ่นใต้ที่สอดคล้องกับอาชีพเกี่ยวกับการ
 การเกษตร คนในพื้นที่ยังคงให้ความสำคัญกับการทำไร่ ทำนา ทำให้สามารถมองเห็นพื้นที่ไร่ นา ได้ทั่วไป
 ในถิ่นใต้ ดังเห็นได้จากเนื้อเพลง ดังนี้

...ควรหันเข้าหากับนาไร่ เพื่อได้เลี้ยงกาย
 ทรัพย์สินสมบัติมันอาจล่มจม ไร่นาโคลนตมคุ้มตลอดชีวิ...

(สุชาติ สุริยณรงค์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)

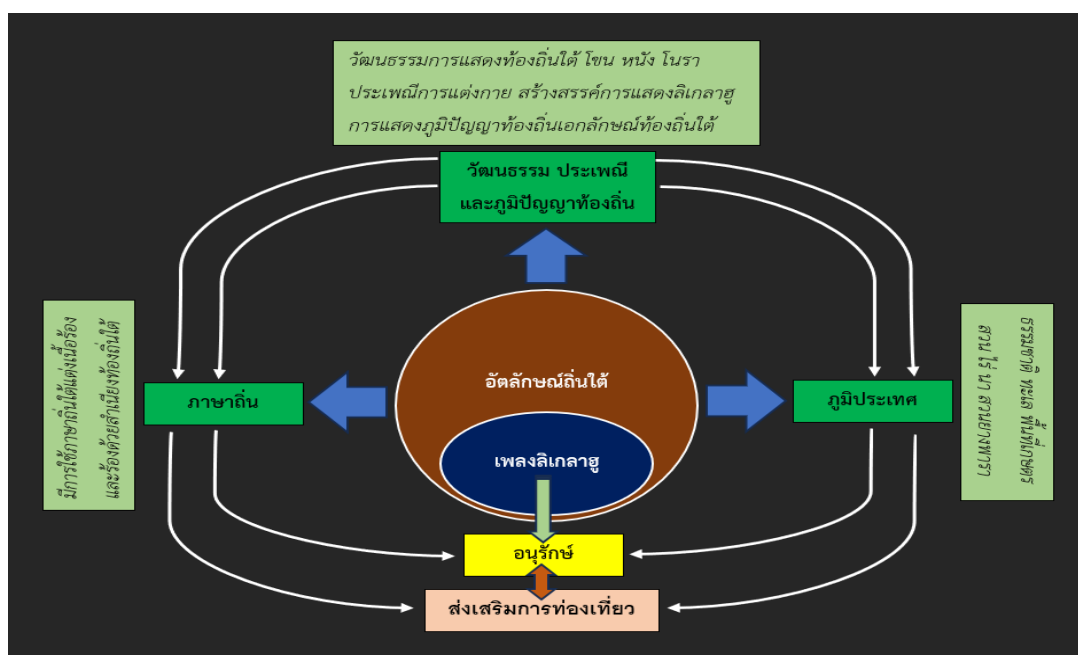
และยังปรากฏภาพภูมิประเทศในถิ่นใต้ที่นอกจากจะเห็นพื้นที่ไร่ นา แล้ว ยังมีสวนยางพาราให้ได้เห็น
 เหมือนเป็นสัญลักษณ์ว่าได้เดินทางมาถึงพื้นที่ภาคใต้แล้ว ดังเนื้อเพลงหอมเอ๋ยหอมหวาน

...นื่องอยู่เถิดโฉมฉาย อยู่กับพ่อตาแม่ยายนื่องอย่าได้ไปไหน
 นื่องต้องดูแลให้ทั่วหน้า ทั้งสวนยางไร่นาอย่าให้เขาน้องเหลวไหล...

(สุชาติ สุริยณรงค์, 15 ตุลาคม 2550 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2551 : ภาคผนวก)

จากเนื้อเพลงลิเกลาฮู ที่สอดแทรกบรรยายให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านภูมิประเทศของถิ่นใต้ ที่มีทะเล อันถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ และภาพบรรยากาศธรรมชาติที่ชาวพื้นถิ่นยังคงใช้ชีวิตวิถีแบบ เกษตรกรรม พื้นที่ยังคงมีสวน ไร่ นา โดยเฉพาะสวนยางพาราให้เห็นอยู่ทั่วไปในถิ่นใต้

จากลักษณะของ เพลงลิเกลาฮู ดังกล่าวข้างต้นสามารถแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ถิ่นใต้ ได้อย่าง ชัดเจน โดยสรุปอัตลักษณ์ชาวใต้ที่พบในเพลงลิเกลาฮูในรูปแบบแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เพลงลิเกลาฮู เป็นวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านถิ่นใต้ ที่เป็นส่วน หนึ่งของอัตลักษณ์ถิ่นใต้ อีกทั้งเพลงลิเกลาฮูยังถ่ายทอดความเป็นอัตลักษณ์ถิ่นใต้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1. ภาษาถิ่น 2. วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา และ 3. ภูมิประเทศ ซึ่งหากส่งเสริมเพื่ออนุรักษ์การแสดง เพลงลิเกลาฮูให้คงอยู่คู่ท้องถิ่นใต้ จะสามารถคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ถิ่นใต้ และยัง สามารถช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ถิ่นใต้ผ่านการแสดงลาเกลาฮูได้อีก ด้วย

บทสรุป

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารผ่านบทเพลงลิเกลาฮู แสดงออกให้เห็นถึงอัตลักษณ์ถิ่นใต้ อันเป็น ลักษณะเฉพาะหรือจุดเด่นของท้องถิ่น สามารถสรุปให้เห็นอัตลักษณ์ถิ่นใต้ได้ 3 ลักษณะ คือ อัตลักษณ์ ด้านการใช้ภาษาถิ่น อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ด้านภูมิ ประเทศ ซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นเหล่านี้ ที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านการแสดงลิเกลาฮูและการบอกเล่าเรื่องราว ผ่านบทเพลงลิเกลาฮู อันเป็นวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ที่สามารถหาชมได้ เฉพาะถิ่นเท่านั้น การแสดงลิเกลาฮูจึงเป็นวัฒนธรรมการแสดงที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และส่งเสริมการ แสดงเหล่านี้ให้อยู่คู่กับชุมชน รวมถึงสามารถใช้เป็นสื่อสารทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชน ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้มีโอกาสมาชื่นชมวัฒนธรรมผ่านบทเพลงและการ

แสดงไปพร้อมๆ กับได้สัมผัสบรรยากาศจริงของชุมชน เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). **แอลอติวรรณกรรม**. โอเดียนสโตร์. กรุงเทพฯ : หน้า 68
- ประสิทธิ์ สงนวล. (2544). **แนะนำลิเกลาฮู**. (แผ่นพับ). สงขลา: ม.ป.พ. (อัสสำเนา)
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. (2546). **การประพันธ์เพลง (COMPOSITION)**. ประสานการพิมพ์. กทม. : หน้า 99-100
- สุกัญญา สุขฉายา. (2543). **เพลงพื้นบ้านศึกษา**. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : หน้า 3-6
- สุรศักดิ์ เพชรคงทอง. (2551). **การศึกษาดนตรีลิเกลาฮู ตำบลทาโพธิ์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา**.
มหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). **บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”**. 12 มกราคม 2566.
<http://legacy.orst.go.th>